

Handläggare
Anna-Lena Albin
Telefon: 08-508 28 872**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnamnden
2013-12-18 p.11

Rökfria skolgårdar

Förvaltningens förslag till beslut

- 1 Godkänna förvaltningens rapport
- 2 Översända rapporten för kännedom till alla inspekterade skolor, utbildningsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna: Norrmalm, Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Kungsholmen, Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Älvsjö, Östermalm, Skarpnäck, Farsta, Hässelby-Vällingby, Skärholmen, Södermalm

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefPia Winbladh Högfors
Avdelningschef

Sammanfattning

Våren 2013 genomförde miljöförvaltningen tillsyn på stadens alla grundskolor (åk.6-9) och gymnasier för att kontrollera efterlevnaden av det rökförbud som gäller på skolgårdar enligt Tobakslagen (1993:581). Oanmälda platsbesök gjordes på 127 grundskolor och 95 gymnasier. Samtliga verksamheter har fått tagit del av resultatet från tillsynen och möjlighet att framföra hur de arbetar förebyggande mot tobaksrökning på skolan.

Bakgrund

Miljöförvaltningens hälsoskyddsavdelning genomförde våren 2013 projektet ”Rökfria skolgårdar”. Syftet med projektet var att kontrollera skolgårdar och motsvarande områden utomhus, runtom i staden när det gäller efterlevnaden av rökförbud, såsom pågående rökning, skyltning om rökförbud, förekomst av askkoppar etc.

På grund av de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och exponering för tobaksrök meddelas i Tobakslagen (1993:581) bestämmelser om begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus.

Kommunen är enligt tobakslagen tillsynsmyndighet över förbudet mot rökning på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem.

Projektet planerades under våren 2013 och inspektionerna genomfördes under maj av 11 inspektörer.

Vid tillsynsbesöken följdes en framtagen checklista och vissa observationer dokumenterades genom att fotografera, t ex askkoppar, rökrutor, skyltar och dylikt.

Efterarbetet bestod av sammanställning av checklistorna samt utskick av dessa till respektive skola. För att få en uppfattning om hur skolorna jobbar förebyggande i tobaksfrågor samt vilka svårigheter de upplever att de har för att upprätthålla en rökfri skolmiljö fick verksamheterna möjlighet att besvara en enkät.

Resultat av tillsynen

Samtliga 222 grund- och gymnasieskolor i Stockholms stad inspekterades, varav 127 grundskolor och 95 gymnasier.

I 69 (31 %) fall förekom rökning på skolområdet vid inspektionstillfället. Av dessa var alla utom 8 rökande elever, rökning förekom på 13 grundskolor (7 privata och 6 kommunala) och 48 gymnasieskolor (30 privata och 18 kommunala).

Endast 71 skolor skyltade om rökförbud, varav 22 grundskolor (14 privata och 8 kommunala) och 49 gymnasieskolor (29 privata och 20 kommunala).

På 14 grundskolor och 43 gymnasieskolor förekom ”vilsledande information om rökförbud”. Vilsledande information kunde t.ex. vara att skyltar om rökförbud var uppsatta bredvid eller i närhet av askkoppar. Vissa skolor hade endast askkoppar och inga skyltar/dekaler och vissa skolor hade rökruta eller rökkur.

På 133 skolor förekom cigarettfimpar på skolgården eller marken i/omkring skolans område. Detta fördelat på 58

grundskolor (24 privata och 34 kommunala) och 75 gymnasieskolor (49 privata och 26 kommunala).

Resultat av enkätsvar

Av 222 besökta skolor har 153 svarat på enkäten.

- 66 % av skolorna har egen skolgård
- 40 % svarade att det är fler än 10 elever som röker på skoltid på skolan
- 81 % uppger att de har en tobakspolicy
- 84 % uppger att de arbetar aktivt med att förebygga tobaksanvändning hos elever
- 78 % av skolorna tar kontakt med vårdnadshavare om de upptäcker rökande elev (minderåriga elever)
- Cirka 50 % av skolorna delar utomhusmiljön med andra skolor och/eller företag

För att få en uppfattning om vad skolorna upplever problematiskt med att upprätthålla en rökfri skolmiljö ställdes frågan i enkäten.

Några av svaren var:

- att dela byggnad med andra verksamheter där anställda röker
- att elever är myndiga
- att det är offentliga platser utanför skolan
- att andra företag har askkoppar utanför gemensam entré
- att det förekommer att föräldrar röker i närheten av skolan
- att föräldrar köper ut cigaretter åt sina barn
- att rastvakterna inte räcker till för att följa de äldre eleverna som röker precis utanför skolans område

En skola tyckte att de elever som röker har rökt länge och att röka uppfattades som ett mindre problem av ledningen för skolan.

Olika insatser skolorna uppger att de gör för att minska rökning bland elever:

- Kontakta vårdnadshavare
- Samarbetar med skolhälsovården
- Håller hälsosamtal med eleverna
- Samarbetar med ”Non smoking generation”
- Erbjuder stöd med att sluta röka, samtal i grupp
- Skriver kontrakt med eleverna och lottar ut biocheckar

En skola svarar att de efter Miljöförvaltningens tillsyn upprättat en plan på hur de ska komma till rätta med rökning

på skolan och att de kommer att avsätta rastvakter samt ringa hem till elever under 18 år.

Diskussion

På 60 % av skolorna hittades spår av rökning i form av cigarettfimpar på skolgården eller i närheten av skolområdet. Pågående rökning var vanligare på gymnasieskolor än på grundskolor. På 51 % av de besökta gymnasierna sågs elever eller vuxna röka. På grundskolor noterades rökning endast vid 10 % av besöken. På de skolor där elever sågs röka hade cirka hälften någon slags skyltning om rökförbud. Skyltning om rökförbud var vanligare på gymnasier, men även rökning och nedskräpning med cigarettfimpar.

Resultat från enkäten visar på att det är mer accepterat att röka på gymnasiet än i grundskolan. En förklaring kan vara att på gymnasiet är många elever myndiga. En annan förklaring kan vara att tobaksdebuten för ungdomar ofta sker i gymnasieåldern.

Många skolor i Stockholm ligger i områden där de delar utemiljö med andra skolor och verksamheter. Vissa skolor delar gård med andra skolor eller företag, och andra har ingen avsatt gård alls. Det kan vara svårt i dessa fall att hålla området kring skolan rökfritt. Delad utomhusmiljö medför att det i stor utsträckning förekommer att andra än elever eller personal på skolan röker i anslutning till skolan, eftersom det röks vid intilliggande verksamheter, i parker och på allmänningar. Många skolor som är samlokaliserade med andra verksamheter upplever att det är svårt att upprätthålla ett rökfritt skolområde.

Det var relativt vanligt med askkoppar och annan vilseledande information på skolområdet och vid entréerna, och här finns det utrymme för förbättringsåtgärder. Att sätta upp skyltar som tydligt anger att det råder rökförbud på skolan är en enkel åtgärd och det ger signaler om att det inte är tillåtet att röka på skolgården. Detta i samband med annan information till elever och föräldrar om att skolområdet ska vara rökfritt. En skola som tydligt uttalar förväntningar, som reagerar på normbrott och samverkar med föräldrar bör få färre rökare bland eleverna. Utplacering av askkoppar kan tolkas som att rökning är tillåten. Flera skolor uppger att de vill ha hjälp eller tips med fungerande insatser som ger resultat mot tobaksrökning.

Det finns skolor med rökruta/rökkur på skolområdet och skolor som hänvisar elever till att röka på annan plats än skolområdet. På så vis förmedlar skolan budskapet att rökning är tillåten, trots att det enligt tobakslagen inte är det. Det är enligt tobakslagen inte möjligt att upprätta rökrutor på någon annans mark och hänvisa skoleleverna dit, eftersom även det området då kommer att jämföras med skolområdet och alltså omfattas av rökförbudet.

Skolan ansvarar enligt miljöbalken för att verksamheten inte ger upphov till störningar för omgivningen, t ex till intilliggande fastigheter. Det innebär att skolan har ansvar för att elever på skoltid inte går iväg och röker på annan plats, t ex utanför bostäder och skapar störningar i form av röklukt, och ”nedskräpning” av cigarettfimpar. Att lösa problemet med rökning på den egna skolgården genom att hänvisa eleverna till att röka utanför området löser inte problemet med rökning, men flyttar problemet med miljötobaksstörning. Ett problem som inte är helt lätt att lösa.

Förvaltningen bedömer utifrån denna genomgång, att det behovsett strukturerat förebyggande arbete från bland andra skolorna för att minska skolelevers tobaksanvändning. En viss attitydförändring måste även ske hos föräldrar och en del skolor som idag accepterar rökning på skolan. Enkätsvaren visar på att alla skolor inte arbetar lika aktivt mot tobaksrökning. Det är viktigt att varje skola har en tydlig tobakspolicy och åtgärdsplan för arbetet mot tobaksrökning, och att dessa är väl kända för elever, personal och föräldrar, samt att skolan erbjuder hjälp med rökavvänjning

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar (CAN) har sedan 1971 utfört årliga rikstäckande undersökningar om bland annat ungdomars tobaksvanor. I ”Skolelevers drogvanor 2012” framkom bland annat att i årskurs 9 röker och/eller snusar 24 % av flickorna och 17 % av pojkarna. Samma undersökning visar att motsvarande siffra i årskurs 2 i gymnasiet är 39 % respektive 34 %. Dessa siffror är högre än för den vuxna befolkningen.

Rökning är den enskilt största förebyggbara riskfaktorn för sjukdom och för tidig död. Tobaksprevention behöver prioriteras högre i skolan och detta med ett hälsofrämjande perspektiv. En rökfri skoltid borde vara ett självklart mål.

Slut

Bilaga

Bilaga 1 Rapport Rökfria skolgårdar